

Pč 2033

Leto II.

0

Štev.V.

SLOVENKA

Glasilo Slovenske Protif.ženske Zveze za Primorsko.

NAUKI SPORAZUMA

Teheranskakonferenca je dala osnovo za nov bojni zalet Evrope. Danes ko že izvršujejo sklepe konference vsi zavezniki in ko jih izvajajo tako pri vojaških operacijah kot pri političnem urejevanju, je pomen Teheranske konference pač že vsakemu razviden. Protifašističnim borcem je pripravila konferenca nove velike zmage, fašistom in njihovemu pomagačem poposaneznih evropskih deželah pa strah in trepet. Poizkusi fašistov in računi izdajalcev na razkol v zavezniškem taboru so doživeli nov polom. Vojaški in politični razvoj v zadnjih tednih je dokazal, da je blok zaveznikov Anglije, Sovjetske Zveze in Amerike vedno trdnější in da so vedno enotnejši njihove napore za čim hitrejšo in čim popolnejšo zmago nad fašizmom. Ta enotnost zaveznikov prinaša nam skorajšnji zmagovit konec vojne, sovražnikom pa približuje zlom in kazen za vsa grozodejstva, ki so jih vršili nad evropskimi ljudstvi.

Jugoslovanski narodi so pod vodstvom maršala Tita v več kot triletni borbi ves čas zasledovali cilje, ki ga danes izvršujejo vsi zavezniki, to je borili smo se proti fašizmu in vsem njegovim pomagačem. Nujno je, da se združeni zavezniki morali voditi račun o tej naši borbi in samim tem je postalo nujno tudi to, da dobo naša NOVJ zasluženno priznanje. Potrebna je bila triletna borba, da se je resnica o nas odprla pot v svet. To dejstvo vezano na poudarjeno željo našega vodstva, da se ostvari čim širša enotnost jugoslovanskih narodov za zadnji vojni napor, je daleč pogoje za sporazum med predsednikom Nacionalnega Komiteta Osvoboditve Jugoslavije tovarišem maršalom Titom in predsednikom jugoslovanske kraljeve vlade dr. Šubašičem.

Sporazum katerega točke smo v naši literaturi....

že večkrat objavili, pomeni priznanje naše NOVJ pod vodstvom maršala Jugoslavije maršala Tita kot edine zavezniške sile na ozemlju Jugoslavije. Sporazum je priznal vse pridobitve jugoslovanskih narodov v tri letni borbi s priznanjem federativne, demokratske ureditve Jugoslavije z njeno začasno upravo AVNOJ-em in NKOJ-em. Naloga kraljeve vlade v Londonu je po sporazumu ta, da skrbi za oskrbovanje narodov Jugoslavije s pomočjo inozemstva, da skrbi, da bo delo v inozemstvu odgovarjalo našemu delu doma, ter da ščiti interese naših narodov in naše NOVJ v inozemstvu. V 6 članski kraljevi vladi v Londonu sta dva odposlanca NKOJ-a. Sporazum potrjuje sklep II. zasedanja AVNOJ-a da bodo vprašanja kraljevešili narodi Jugoslavije po popolni osvoboditvi domovine.

Tako so bili doma in pred svetom dokončno razbiti vsi poskusi za razbijanje enotnosti jugoslovanskih narodov v NOVJ in pod vodstvom AVNOJ-a, tako se bila izpodnešana tla vsem poskusom vojaških formacij, ki so trdila da se nimo NOVJ naslanjajo na zavezniško odnoso na kraljevo jugoslovansko vlado v Londonu. Izstajstvo Mivajloviča in domobrancev je bilo raztrinkano. Domobranci in četniški vojaki so postajali ^{pred} vojsko: ali se pridružijo NOVJ po vodstvom maršala Tita ali pa bodo brezpogojno delili usodo nemških fašistov. Možnosti za skrite igre ni več.

Nam pa so dogodki doma in po svetu razširili naše naloge. Dogodki po svetu so nam pokazali, da se bliža hiter zlom hitlerjancev, da se bliža naša končna zmaga. Dogodki doma so nam potrdili legitimacijo edinega zastopnika volje združenih zaveznikov na ozemlju Jugoslavije. Od nas samih pa je odvisno, kdaj bo naša domovina osvobodjena. In kot nam razsvetljuje omogoča, tako tudi zahteva od nas, da do skrajnosti stopnujemo napore za zmago. Omogoča nam to zato, kar so slo

venske ljudske množice spoznale, da pot brezpogojna
ga boja proti fašizmu pravilna, ker so spoznale, da
je enotnost osvobodilne fronte in trdnost njenega
vodstva vodila naš narod od zmage do zmage in ker so
spoznale, da je rešitev domovine le v skupnem boju
vseh Slovencev. Sporazum nam omogoča, da pritegnemo
nove sile v naš boj tudi zato, ker je stopneval raz
kroj v vrstah domačih izdajalcev od Nediča do Pave
liča, Rupnika in Mihajloviča.

Velike so s tem naloge, ki nam jih nalaga to
zadnje obdobje domovinske vojne, Stopnjevatí moramo
mobilizacijo vseh Slovencev za dokončni izgon sov-
ražnikov iz naše svete domovine. Mobilizacija mora
obseči vse ljudstvo in vsa sredstva naroda. Kar je
za orožje sposobno, mora v zadnji boj s Titovo vojs-
ko, vse ostalo mora stopnjevatí svoje delo v zale-
dju. Pritegniti moramo v boj vse skrivače. Njihov beg
je nečasten in strahopeten ter je zločin nad slo-
venskim narodom, zločin nad ljudsko oblastjo. Pokaza-
ti moramo domobranci njihovo pot izdajstva, pokaza-
ti jim moramo, kako jih varajo njihovi voditelji,
pokazati jim moramo, da nima njihova borba drugega
izhoda, kot pot pred narodno sodišče. Razbiti moramo
četniške agente, razkrinkati njihovo gestapovsko iz-
dajalsko vlogo.

Vendar so naši Narodno Osvobodilni Odbori danes
od vseh zavoznikov priznana oblast, so sloven-
ska ljudska oblast. Gre nam za vse Slovence. In če
prav nič ne more iztrgati zmage, odpiramo še zadnja
vrata vsakemu, ki se hoče pridružiti naši borbi in
v njej omiliti prejšnje napake.

Kdor pa še danes stoji ob strani ali celo kot
četnik odnosno domobranci podpira nemške fašističnem
okupatorje, ta ne spada v slovenske vasi, vse tako
nora slovenska vas že danes izvredí in iz vaše sili

prostosti mora izključiti tudi vse one, ki tam isčajo le-
cen kakorkoli pomagajo.

Mnogo lahko napravi slovenska žena, da bo naša
domovina čimproje svobodna. Slovenska žena je prevze-
la vse delo na terenu, da je z tem omogočila mobili-
zациjo vseh moč za NOV. In še je prav slovenska žena
tista, ki more in mora odpreti oči zaslepljenca, ki
še niso našli poti v enotno borbo slovenskih in ju-
goslovanskih narodov pod vodstvom našega prvega bor-
ca maršala Jugoslavije TITA.

Lov Medic.

RAZPIS NARODNEGA

"TEKMOVANJA ZMAGE"

IOOF slovenskega naroda razpisuje narodno "Tek-
movanje zmage".

1. /"Tekmovanje zmage" ima namen do skrajnosti zviša-
ti borbena enotnost slovenskega naroda, stopajevati bo
trudna napora slovenskega ljudstva v narodno osvobo-
diteljski borbi s popolno mobilizacijo vseh narodov zve-
zanih sil, približati zmage in se na jo pripraviti.
2. /Tekmovanje bo trajalo do 20 avgusta do 20 oktobra
1944.
3. /Tekmuje se na vseh področjih naraino osvobodilno
borbe in v izgradnji nove slovenske oblasti za iz-
vršitev postavljenega načrta in za doseg najboljš-
ega uspeha preko postavljenega načrta v okviru te
krovalnega načrta združene Slovenije.
4. /Tekmujejo vse organizacije OF. Tekmovanja naj se
udeležijo vsak Slovence in vsak slovenski kraj.
5. /Tekmovanje vodijo in organizirajo po navodilih
IOOF Okrožni, rajonski in terenski odbori OF s pomoč-
jo odborov maočičnih organizacij OF: Slovenske proti
fašistične Zenske Zveze, /SPZZ/Zveze Slovenske....

Mladine /ZSM/ in drugih.

6./Uspehe tekmovanja ocenjuje IOOF za posamezna Okrožja, Okrožni odbori OF za svoje rajonske odbore, rajonski odbori OF, za svoje terenske organizacije in terenski odbori OF za posameznike svoje organizacije vstevši šlane SPŽZ in ZSM, takoj po izvršenem tekmovanju.

7./IOOF bo nařradil najboljša okrožja, v vsakem okrožju najboljši rajonski odbor, v vsakem rajonskem odboru najboljši terenski odbor, in v vsakem terenskem odboru najvrednejšega moškega ali ženskega in mladince oziroma mladinke s posebno nagrado in priznanjem.

8./Podrobno poročilo o uspehih tekmovanja in oceno za najboljšo trojico pošljejo terenski odbori OF DO PRVEGA NOVEMBRA. Rajonski odbori OF pošljejo poročilo o tekmovanju, opremljeno z oceno terenskih organizacij ter posameznikov iz terenskih odborov ter predloge za nagrado Okrožnemu Odboru OF do 10. novembra, isto pa okrožni odbori OF preko svojega Pokrajinskega odbora Izvršnemu odboru do 20. novembra t.

Tekmovanje se vrši in zaključa:

- 1./V okviru tekmovalnega načrta združena Slovenija.
- 2./Po posebnem pravilniku o tekmovanju, kar oboje prejmejo vse organizacije OF od svojih nadrejenih odborov OF.
- 3./In po navodilih v posebnem glasilu, ki ga bo izdajala za čas tekmovanja Komisija za tekmovanje pri IOOF.

Smrt fašizmu - svoboda narodu!
za IOOF

Sekretar:
Boriš Kidrič l.r.

Predsednik:
Josip Vidmar l.r.

"TEKMOVANJE ZMAGE, NAŠA PRVA DOLŽNOST."

Naše prvo tekmovanje je izpadlo v splošnem prav dobro. Skoraj povsod so tovarišice prekoračile okvirni načrt, katerega smo si stavile. S koliko večjo verno se bomo oprijele zdaj novega tekmovanja saj je to "Tekmovanje zmage". Ine samo nam pove, da moramo vsi prav vsi Slovenci tekmovati v izvrševanju svojih dolžnosti, da bomo s tem čimprej dosegli zmago. To tekmovanje je zanimivo tako široko, da prav nobeno delo ne sme stati izven njega.

Tekmovale bomo v tem, da:

1. Mobilizirajmo vse sile za našo vojsko. Noben za orožje sposoben možki ne sme ostati doma! Vzgojimo vas, da bo sama izročila skrivače, ubežnike in pobegle domobrancel! Mobilizirajmo tudi naše tovariši - ce!

2. Da bo naša vojska dovoljno oskrbovana s hrano, da zanjo peremo in šivamo.

3. Da mobiliziramo naše tovarišice za bolničarke, za delo v vojaških oddelkih.

4. Da oskrbujejo naše bolnice s hrano in sanitarnim materialom.

5. Da delamo za razkroj v sovražnih vrstah s tem, da jim z letaki, z literaturo in ustno prikažemo, da se na napačni poti in jih pripeljemo v naše vrste.

6. Da sodelujemo pri graditvi naše narodne oblasti, da se zlasti udeležujemo Krajevskih zborov vseh cerkve in pomagamo Komisiji za ugotovitev zločinov, oddelkom za socialno skrbstvo in za obnovo ter našemu Blednemu križu.

7. Da politično dvignemo našo vas s političnimi in čitelnimi sestanki, in predvsem s tem, da damo vsakemu delo.

8. Da kulturno dvignemo vas s kulturnimi prireditvami, s knjižnicami in čitalnicami, da organiziramo dopisništvo, z ustanavljanjem šol in večernih tečajev, pevskih zborov in orkestrrov.

9. Da pritegnemo vse mlačnejše, ki so stali doslej ob strani.

10. Da dvignemo našo gospodarstvo in gospodinstvo s tem, da posvetimo vse skrb spravljjanju pridelkov, jesenski setvi, živinoreji predvsem prašičjereji. Še mnogo dela bi se dalo naštetj. Še enkrat: nobeno še tako malenkostno delo ne sme stati izven tekmovanja!

Vključite se v našo tekmo, katerega je postavila vaša vas!

Glejte da se bo tekmovanje izvršilo čim hitrejše in čim boljše!

od nas je odvisno, da si opremo tekmovanja zmage čim prej priborimo zmagol!

SLOVENSKE IN HRVAŠKE ŽENE MANIFESTIRAJO SKUPNO

ZA TETOVO JUGOSTAVIJO.

PO SPZZ.

Pošiljam vam vtise, ki sem jih doživela na prvem kongresu APŽ za Hrvansko Istro. Iz Slovenskega Primorja se nas je udeležilo kongresa 7 tovarišic in sicer 3 tovarišice iz Brkinskega okraja, 4 pa iz Istre. Srečanja z brati Hrvati smo se zelo veselile, nismo pa pričakovale take priarčnosti, ki smo jo občutile že ob srečanju prvih patrol, ki so nam spremljale od stanice do stanice. Med potjo, ko smo se bližale cilju so nas ves čas spremljala zavezniška letala. Šli so ra-

vno Reko bombardirat. Ob grmenju bombnikov se nam je zdela pot krajša in lažja. Vsa naša srca so govorila, to so, naši zavezniki, konferenco gredo pozdraviti. Tovarišice iz Hrvaske Istre so bile že obveščene o našem prihodu in so nam prišle nasproti. Ko so nas spremljale v bližnjo vas, so ljudem pripovedovale z velikim veseljem, da smo se Slovenke, delegatke iz Slovenskega Primorja. Svedča je bilo na to polno vzklikanja: "Živele Slovenke", "Živele bratstvo jugoslovanskih narodov".

Konferenca se je vršila sredi gozda. Pogled na spreved, ki se je pomikal iz vasi v gozd nas je vse zadivil. Bilo je nad 2000 civilnega prebivalstva, od najmlajših pionirjev pa do najstarejših osivelih mamic in očetov. Okrog 1000 pa je bilo vojske. Med sprevedom je vihralo okrog 30 jugoslovenskih zastav. Poleg tega so vihrale še angleške, ruske in ameriške ter italijanske zastave, ker je bila na konferenci zastopana tudi italijanska manjšina.

Točnega programa o poteku kongresa si nisem mogel zapomniti, zato bom omenila le nekatere stvari.

Konferenca je otvorila tovarišica od Okrožnega odbora APŽ. Prvo so pozdravili konferenco pionirji, nato pa je II. hrvatska brigada napravila paradni defile. Ploskanje in vzklikanje je bilo nepopisno. Malo katero oko pa je pri tem ostalo suho. Sledil je nato govor tovarišice Dine, članice Ok. K-KPH. Nato je pozdravila konferenco tovarišica Mara, Predsednica APŽ. za Hrvasko Istro. Pozdravil je kongres tudi, komisar II. brigade, nato kapetan italijanskega bataljona v imenu italijanske narodne manjšine, prav tako tudi Alma, zastopnica italijanskih žena v Trstu. Z velikim veseljem so sprejele v program tudi naš pozdravni govor.

Konferenco je prišel blagosloviti duhovnik iz

bližnj^e vasice. Blagoslovil je tudi nov omladinski bataljon "Olga Ban", ki se je ta dan formiral. To je ~~še~~ je Dobol po padli, hrabri partizanki. Zmolili so pri tem slovesu očenaš v spomin padlim žrtvam. Priletnega duhovnika je to zborovanje zelo ganilo. Izjavil je da ne najde primernih besed, s katerimi bi izrazil to kar čuti ob pogledu na te junaške žene, ki so prvič v svojem življenju prosto spregovorile. Za tem je šel dill kratek odmor, po katerem je bila kulturna prirediteljev. Program je bil zelo obširen in lep. Vprizorili so nekaj iger iz partizanskega življenja. V kulturni program pa so z veseljem sprejeli tudi naše točke. Slovenska delegacija je nastopila s slovenskimi narodnimi in partizanskimi pesm^{mi} in s simbolično sliko "Naša trobojnica". Sledila je temu tudi prosta zabava - ples. Tovarišice so na plesu svoji tradicionalno ^{navedi} v narodnih nošah plesale svoj narodni ples "kolo".

Drugi dan konference pa so imenovali "delovni dan". Tovarišica Bina je podala politični referat. Govorila je o uspehih naše borbe, kako smo uspeli ustanoviti svojo narodno oblast, o bratstvu vseh narodov Jugoslavije. Povedala je tudi zakaj je stara Jugoslavija propadla, govorila je o razvoju žene, kako je bila žena zatirana v fašističnih državah in o pravicah in enakopravnosti, ki jo je dosegla žena v naši borbi.

Tovarišica Nedja pa je podala organizacijski referat. Referat je obsegal ves potek gibanja žene v Hrvatski Istri. Vsa organizacija AFŽ v Istri je še zelo mlada, vendar pa imajo danes po večini vse žene v organizaciji. S tem, da so žene zajete v organizacijo, so postale zelo borbene. Tudi v Hrvatski Istri so žene danes velika opora vojski, skoraj vso oskrbo vojske so prevzela na svoja rameha. Borbenost teh

Žena se je pojavila posebno v diskusiji, ki je sledi
la po končanem referatu tovarišice Nedje. Oglasile so
se žene vseh slojev in starosti. Ti vtisi bodo osta
li nepozabni. Videl si staro mamo 75 let ko je izja
vila, da od začetka dela za partizane in da je danes
ponosna, da je članica delovne čete. Druga je izjavi
la: "edinoga sina sem dala v borbo, a žal mi je le to,
da jih nisem deset". Tretja pravi: Nemci so mislili,
da jih bomo čakali s svojimi in belimi zastavami, mi
pa smo "pucali" nanje. Slišale smo klic: mi nočemo Nem
cev, ne fašistov, mi hočemo tovariša Tita in federa
tivno Jugoslavijo. Oglasila so se tudi tovarišice iz
Fole in Reke ter žene, ki so govorile v imenu italija
Antih protifašistk. Pri tem so izpovedale žene vse tr
pljenje, ki so ga občutila za časa fašizma, pokazale
pa so tudi veliko ljubezni do naravno osvobodilne bor
be in veselje, da lahko pomagajo v tej borbi.

Po končani konferenci smo s tovarišicami akivi
vistkami stopile v tesne stike. Da bo povezanost med
nami čim tesnejša, smo sklenile, da si bomo dopisova
le in zamenjavale literature, ker imajo tovarišice
iz Hrvatske Istru isto težavo pri delu kot jih imamo
mi, predvsem pa, da se čim tesneje povežemo z našimi
tovarišicami iz Hrvatske.

O konferenci bi moralo veliko več napisati. Ako
bi hoteča opisati vse, kar sem tam doživela, kar sem
čutila ob tem velikem zbiranju bi morala napisati
celo knjigo. To ni bil samo kongres APŽ. To je bila ma
nifestacija bratstva med narodi Jugoslavije, ta je bi
la velika manifestacija za federativno Jugoslavijo.
Podrli smo umotno meje, ki se nas ločile, prenehale so
se sovražnosti, katere je fašistična beograjska čara
kija trosila med narodi Jugoslavije. V popolni enotno
sti in tesni povezanosti se borimo vsi za našo novo

Jugoslavija, za Titovo Jugoslavijo!

Smrt fašizmu - svobodo narodu!

Mira.

NAŠIMA VZORNICAMA MARTI IN SAVI.

Iznenadila nas je presunljiva vest, da je iztrgala kruta okupatorjeva roka iz vrst SPŽZ dve izmed najboljših tovarišic Marto, sekretarko Pokr. odb. SPŽZ za Gorenjsko in Savo, članico Pokr. odb. SPŽZ za Gorenjsko.

Tovarišica Marta - Minka Peternel, je bila menda najboljša žena in najbolj priljubljena aktivistka na Gorenjskem. Kot preprosta poštena delavka je živela med ženami neverjetno zaupanje in ljubezen. Bila jim je vzgled matere, žene in aktivistke. Delala je z njimi od prvih dni okupacije. Tolažila jih je, ko je hitlerjevski zver selila in požigala gorenjske vasi, bodrila jih je k delu za narod, z njimi se je veselila velikih uspehov naše borbe. Vse jo žrtvovala borbi za svobodo. Zapustila je nad vse ljubljene tri otročice, ločila se je od moža, katerega so Nemci zaprli že 18. VII. 1941., ločila se je od doma ter se vse predala delu za narod. Najvišjo žrtev pa je položila na oltar svobode, ko so jo belogardistični streli za vedno iztrgali iz objem otrok, iz vrst nešteti tovarišic, ki so gledale v njej svoje vzornice.

Tovarišica Sava je posvetila borbi slovenskega naroda vse svoje mlado neizčrpano moč, delala je z neizmerno požrtvovalnostjo. Bila je odlična in borbena. Pri svojem delu ni poznala zaprek.

Silno se je ravneselila, ki je bila poklicanana politično šola za osvobodjene eserljak. Pismo, ki jo je klicalo v šolo, se je spotoma zakasnilo in Sava je uvidela, da bo zamudila, čeprav bi še tako hitela pre-

ko hrčbov in ravnin. Takrat se je pokazala njena odločnost. V tihotapila se je v Jesenice, naročila avto ter se peljala do Litije, od koder je hotela naprej do cilja. Na povratku je postala žrtev izdajalske za- sede. Padla je, ko se je vsa srečna vračala, da bo zblaj z nove pridobljenim znanjem. Še več koristila na- rodu. Že mrtvo so razmesarili z noži in puškinimi ko- piti. Podivjan švabobranski zločinec pa je pripel na njeno okrvavljeno truplo list z napisom: tako se bo zgodilo z vsakim!

Tovarišice Marte in Save ni več. Njuna žrtev pa nam kliče, da naša borba še ni končana, da je moramo nadaljevati, dokler ne bo kaznovan sleherni okupa- tor, sleherni, švabobranec, dokler ne bo maščevana nju- na žrtev in sleherni žrtev za svobodo.

VELIKANSKO NARODNO ZBOROVANJE V VIPAVSKI DOLINI.

Ravno takrat, ko so se zgrnile sovražne sile v varljivem upu, da razbijejo naš IX. korpus, je vsa Pri- morska slavila velik praznik. Ljudstva ni motilo reg-ljanje strojníc. Vedelo je, da bo to regljanje stroj- nic prineslo spet velike zmage naše vojske nad po- besmelim sovražnikom, zato se je zbralo okrog 6.000. ljudi, da skupno proslavi vse dosedanje velikanske uspehe naše narodne borbe pod vodstvom maršala Tita, predvsem pa velikanski uspeh: sporazum med maršalom Titom in zastopniku kraljeve vlade dr. Šubašičem. To je bila obenem tudi manifestacija slovenstva in pa zavezništva, kor so bili navzoči zastopniki vseh teh zavezniških narodov.

Dohodi na zborovališče so z gledali kot pisano prepevajoče reke. Iz vseh strani so se valile ogrom- ne množice ljudstva, ki so nosile nešteto zastav in napisnih tabel. Videl si mladino v slikovitih narod- nih nošah, poleg starih očancev in mamic, ki so bile

oblečene v svečano črnino. Mnogi so hodili po celi dan. Pustili so delo, hodili so po strmih skalnatih poteh da se izognejo sovražnih zased, šli so skozi regljanje strojníc in še več bi žrtvovali, samo, da bodo skupno pred zavezniki manifestirali pripadnost k Titovi Jugoslaviji in veselje na sporazumu Tito-Šubašić, ki predstavlja popolno priznanje vseh pridobitev naše triletne borbe, torej tudi priznanje naše nove zgražene ljudske oblasti.

Ljudstvo se je zbralo na pobočju gozdnega hričba. Zgrnilo se je okrog lesenega odra, ki je bil okrašen s cvetjem in našimi ter zavezniškimi zastavami. Nepopisna je bilo navdušenje ljudstva, s katerim je pozdravljalo zastopnike oblasti, in vojske, zastopnika duhovščine ter zastopnike zavezniških sil. Z velikim navdušenjem je bil pozdravljen tov. dr. Vilfan, ki je orisal vse uspehe naše dosežanje borbe. Posobej se je ustavil pri sporazumu Tito-Šubašić, ki je za nas največji politični uspeh, ker pomeni za nas priznanje vseh pridobitev tri letne borbe in ker je zlomil hrbtnico domačim izdajalcem. Ponudil se je pri spominu na tov. Srebrnič, najstarejšega borca za svobodo Slovenskega Primorja, ki je žrtvoval svoje življenje v izvršenaju svoje narodne dolžnosti. Od množice pozdravljen je povzel besedo vodja angleške misije najor Wood. Povdaril je važnost zgodovinskega trenutka, ko se srečata na našem ozemlju obe zavezniški misiji. Zahvalil se je vsem tistim, ki so z borbo ali karkoli pomagali, da je omogočeno to srečanje in ta manifestacija. Sodelovanje med nami in zavezniki je tako veliko, da ga svet sedaj še niiti ne razume v vsej veličini, vendar je to šele prehodnica za tisto sodelovanje, ki bo po važni. Navdušeno vzklikanje dolgo ni hotelo ponehati, ko je povzel besedo zastopnik RA. podpolkovnik Ribačenkov: Dragi tov.! Bratje Primorci! Dovolite mi, da

vam v imenu Sovjetske Zveže in herojske Rdeče Arma-
de izročim plemenito borbene pozdrave. Več kot tri le-
ta je kvavi fašizem izvrševal najstrašnejša grozo --
dejstva na ozemlju Slovenije, Jugoslavije in Rusije.
Fašizem je strašni pojav za vse človeštvo, je zločin-
sko ubijanje žena, starcev in neboljjenih otrok. So-
jetska Zveza z veliko ljubeznijo spremlje vaše tr-
pljenje in borbe za svobodo. Slovenci, kakor vsi Jugo-
slovani in zavezniki so doprinesli že strašne žrtve
za svobodo, v kateri si boste zgradili mirno življe-
nje. Zato vam jamočijo veliki uspehi RA, angloameriš-
kih sil in Narodne Osvobodilne Vojske, ki bodo kmalu
složili svoje zmagovite zastave v samem Berlinu.

Burno pozdravljeni so govorili množiči še naslo-
dnji govorniki: Tovaríš politkomisar IX. korpusa Janez
Hribar, je opisal razvoj in uspehe naše vojske. Poveda-
nil je, da bo naša vojska zadajala sovražniku težke
rane do popolne znage in da bo maščevala bazoviške
žrtve in vse druge žrtve sovražnega terorja na na-
ših tleh. Zastopnik SNOS-a tovariš Miha Marinko je
govoril izérpno o sporazumu Tito - dr. Subašić in o
njegovem velikanskem pomenu za nadaljni poteg naše
borbe. V imenu krščanskih socialistov je govoril tov.
Janez Stanovnik. Orisal je, kako modro je znala pove-
zati Osvobodilna Fronta v osvobodilno gibanje vse
stranke ter vse sloje. Ker ima za seboj vse ljudske
množice, je res prava oblast. Tovaríšica Lidija Šen-
tjura je zastopala OK -KPS. Govorila je o zaslugah
KP v naši skupni borbi. Spominjala se je nešteti žr-
tev, katere je dala v borbi za svobodo. Podala je za-
obljubo, da komunistična Partija tudi v poslednjem
jurišu ne bo štedila svojih žrtov.

Govor tovarišice Nuše, članice Pokrajinskega od-
bora SPŽZ prinašamo dobesodno: V imenu SPŽZ se pri-
družujem izvajanjem ostalih govornikov. Iz vsah kra-

jev prolepe Goriške so se zorale množice, da dajo duška radosti in nad sijajnimi uspehi našega narodno osvobodilnega gibanja doma in v mednarodnem svetu in nad našo enotnostjo, ki je dobila izraz v Tito - Šubašičevem sporazumu. Četrto stoletja mučeha Primorska je vstala nova prerrojena, da dokaže, da niso zaman žrtve njenih najboljših sinov in hčera. Ponosna sem na vas, matere in žene, da ste ravno žrtvovali neizmerno ljubezen za našo hrabro vojsko. Ko okupator divja, ko gorijo vaši in odmevajo iz ječ obupni vzkliki, ko najboljši sinovi padajo za srečne dneve naše bodočnosti, je naša dolžnost, da združimo vse sile za našo svobodo. /Množica je prekinila govor z vzklikanjem "izpolnili bomo"/ Pred tovarišicami materami in sirotami vam pri preliti krvi njihovoh žrtev prizegam in obljubljam, da jih maščujemo in da ne bomo mirovale, do kler ne izženemo poslednjega tirana iz svobodne slovenske zemlje, združene v federativni Jugoslaviji. Živela združena Slovenija v federativni Jugoslaviji! Živela NOV pod vodstvom maršala Tita! Živela bratska Sovjetska Zveza pod genfalnim vodstvom maršala Stalina! Živeli angloameriški zavezniki in njih voditelji Churchill in Roosevelt! "V imenu ZSM je pozdravila množico tovarišica Fanika Marušič. Prikazala je neizmerno predanost slovenske mladine do narodno osvobodilne borbe. Ta mladina se je zbrala danes tukaj, da to predanost potrdi v prisotnosti naših velikih zaveznikov v času, ko naša NOV dosega tako velike uspehe.

Po končenih govorih je nastopila Korpusova igalska skupina z izbranim sporedom. Žela je velikanske uspehe. Najbolj je bila množiaci vseč Klopčičeva igra "Mati". Ko so slišali, kako razlaga sin materi, kako radi in koliko žrtvujejo partizani, da osvobodijo svoj domaćijo, svoj grunt in preko njega tudi naš ve-

liki slovenski grunt, je bilo marsikatero oko rosno.

Manifestacija je bila sklenjena s petjem himne "Hej Slovani". Ganljivo je bilo videti sivolase starce in starce, kako so med mladino in pionirski peli iz dna srca: "Črna zemlja naj se pogrzezne, tega kdor odpada!" Zaradi odpadnikov, zaradi izdajalcev so terpele dolgo vrsto let. Zdaj pa vedo, da bo vse izdajalce zadela pravična kazen. Zato so prišli od blizu in od daleč, da z mlajšimi in najmlajšimi manifestirajo za novo Titovo Jugoslavijo, enakopravno družino svobodnih narodov Jugoslavije.

Naslednjega dne so vdrle na mesto zborovanja so vražne čainice? Nikogar niso več našle. Videli pa so zavezniške zastave, ki so jim povedale, da se ne bori jo; proti njam osamljene slovenske in jugoslovenske čete, ampak, da imajo pred seboj štiki velike zavezniške. Iz napisnih tabel se jim je rezala njihova usoda: "Smrt okupatorju!"; "Smrt fašizmu!", "Smrt domačim izdajalcem!" "Videli so napise: "Živel maršal Tito!", "Živela svobodna združena Slovenija, v federativni Jugoslaviji!", "Živela oborožena enotnost jugoslovanskih narodov!", "Živela nova Titova Jugoslavija!", ki so jim jasno izpričali volje naroda, ki se ne da zlomiti, ki se bori do končne zmage.

O VRSKI SVOBODI IN ZASEBNI LASTNINI.

Odnos slovenske narodne, demokratične oblasti do vere in cerkve ter duhovstva je SMOS na svojem prvem zasedanju označil jasno in dosledno na ta način, da je slovesno preglasil svobodo vesti kot nedotakljivo osnovno pravico slovenskega ljudstva, ki mora biti zajamčena. Načelo o svobodi vesti, veroizpovedi in bogočastja je OF slovenskega naroda v vodstvu osvobodilnega gibanja dosledno izpolnjevala. Nobenemu duhovniku se ni

ni skrivil las zaradi tega, ker je duhovnik. Svoboda veroizpovedi in opravljanja bogočastja je slej ko prej zjamčena. Slovenska narodna oblast ne vrši prav nobene protiverske propagande, ne odbija duhovnikov od narodno osvobodilne borbe, temveč jim prav nasprotno omogoča aktivno udejstvovanje. Vsem vernikom je omogočeno popolno izvrševanje verskih opravil. Pa ne samo to, svojemu narodu zvesti katoliški duhovniki lahko v naših šolah nemoteno opravljajo verski pouk. Ustanovili smo versko Komisijo, sestavljeno napol iz laikov, napol iz duhovnikov, zato da odpravimo vsa trena med cerkvijo in narodno oblastjo, da zjamčimo nemoteno bogočastje in z njim svobodo vesti. Na vsem slovenskem osvobojenem ozemlju se vršijo duhovniške konference na katerih se obravnavajo vsa vprašanja glede pravih odnosov med slovensko narodno oblastjo in duhovščino, zlasti pa vsa vprašanja glede do slednega izvajanja našela o svobodi vesti, veroizpovedi in bogočastja. Toda tonše ni vse. Narodna Osvobodilna borba in narodna oblast navedene osnovne pravice že sedaj uveljavljata in sicer tudi s strani naših vojaških sodišč. Naša voj. sodišča, ki so temelj za naša bodoča demokratična ljudska sodišča, sodijo z poslednostjo vsakogar, ki ogroža osnovne pravice slovenskega ljudstva. Kakor naša narodna oblast zna streti in sicer neusmiljeno slehernega izdajalca, pa čeprav se odeva s črno sukrijo, in skriva svoje zločinsko delovanje za mašniškim posvečenjem, tako ne štiti še tako visok položaj funkcionarja pred strogo, obsodbo, če to zajteva interes slov. ljudstva in če se ogrožene z njegovim zločinskim delovanjem temeljne demokratične pravice. Naj navedemo samo en primer, ko je bil pred Idrijskem Področnim vojaškim sodiščem dne 25. VI. 1944. obsojen na prisilno selo bivši tajnik okrožnega odbora OF za Kanaljsko okrožje, ker je

javno napadel slovensko duhovščino ter sramotil versko svobodo slovenskega ljudstva. Politika Osvobodilne Fronte je slej ko prej ta, da se morajo z vso do- delnostjo streti vsi narodni izdajalci, ki se v tež- ki osvobodilni borbi zabodli nož v hrbet svojemu la- stnemu narodu, pa če tudi skrivajo svojo zločinsko de- lovanje za duhovniškim poklicem. Drugo načelo pa je dosledno izpolnjevanje načela o sv. bdi vesti, vero- izpovedi in bogočastja, ki mora biti zajamčeno za vse in proti vsakomur.

Prav tako stališče zavzema OF tudi v vprašanju zasebne lastnine. Dokaz k temu je, da se med najvidnej- šimi pristaši OF tudi imovitejši sloji, ki niso nase- dili natožbevanjem belogardističnega časopisja, ki go- vori o nevarnostih komunizma o "Komunistični" OF, ki da ima namen spremeniti lastninske odnose s preizrom in nasmehom grede preko klevet narodnih izdajalcev, ki v upanju, da razbijejo narodno enotnost, občitajo OF, da hoče postaviti načelo o nedotakljivosti ose- bne lastnine na glavo ter odvzeti vsem kmovitejšim slojem premoženje. Čut solidarnosti in povezanosti v- vseh narodnih slojev ni bil v slovenskem narodu. Še nikdar tako izrazijo živ, kakot danes osvobodilno bo- rbo.

Pri vsem tem plemenitem delu sodelujejo tudi posedujoči sloji, pri katerih ni opaziti, da bi se ba- li strašila komunizma, ki jih bo po vojni razlastil, kakor jih straši belogardistična in plavogardisti- čna propaganda. V skladu s tem osnovnim načelom o ne- dotakljivosti zasebne lastnine, ki jo poudarjajo ne- šte tokrat s strani OF pa tudi s strani Protifašisti- čnega sveta Narodnega Osvobođenja Jugoslavije, saj sta že dne 8. II. 1943. predsednik AVNOJ-a dr. Ivan Ri- bar ter vrhovni komandant NOV in POJ maršal Jugosla- vije tovariš Tito slovesno izjavlja, da je zasebna

lastna nedotakljiva in da ima vsako popolno možnost lastne pobude v industriji, trgovini in kmetijstvu, pa se to dosledno uveljavlja s strani naše narodne oblasti zlasti tudi s strani naših vojaških sodišč. Vsaka nepravilnost, ki bi utegnila ogražati to načelo se strogo zatira ter krivca kaznuje. Iz prakse naših vojaških sodišč je znanih nešteto primerov, ko so bili strogo kaznivi vsi, in to neglede na položaj, ki so skušali to načelo skršiti. Niso preganjanje ^{ramo} najmanjše tavnine proti civilnemu prebivalstvu, občutno so bili kaznovani tudi razni intendanti, ki so izvajali v nezakoniti, odnosno nepravilni obliki rekvizicije in slično. Prav tako so bili najstrožje kaznovani tisti, ki so krožili nedotakljivost stanovanja in osebnosti.

Tako se že v kali sredi težke z okupatorjem strogo in dosledno zatira vsaka nezakonitost in nepravilnost. Pred vojaško sodišče je postavljen vsaki osovni pravici slovenskega ljudstva ne spoštujete. Vsak pošten človek ve in tako zlasti naše preprosto ljudstvo, da OF z vso doslednostjo v najtežjih razmocih izpolnjuje načela osvobodilnega gibanja slovenskega naroda in vseh narodov Jugoslavije. Uvaja pristno, čim bolj neposredno ljudsko demokracijo, kar največ možno svobodo posameznikov in išče najboljša pota za pravično sožitje vsakogar v naši narodni skupnosti.

Dr. Koba Božo.

PO SUHI KRAJINI.

Življenje suhokrajincev je težko. Na njivi v vrstu in na travniku kamen. Ko jih gledaš, kako garajo od štirih zjutraj do 11 zvečer so ti zdi, da hočejo še iz belih skal napraviti zemljo.

Posebno hučo je poleti. Vode strašno prinajkuje,

Ljudje pijejo kapnice, pomešano s slamo iz streh. Že od nekdaj je tu največja revščina doma. Vendar so pogovorni ljudje. Radi se pogovarjajo, le s težavo pa verjamejo v bližnje čase. Vse prevečkrat so jih še v ranjki avstrogarski in potem v jugoslaviji pravili z lepimi obljubami. Vodovod, elektrika, ceste... Srečala sem starega moža, pravega Suhokranjakega trpina, ki mi je pravil:

"Vidiš kako sem slab in bolan. To pride od tega, ker sem vse življenje delal kot živina, pa nisem nikoli imel prave hrane. Vse dneve in noči sem krampal po teh skalah, da bi si izkopal skromen košček kruha.

In sredi skal in grmovja je počasi zrastel nje gov dom. Brezšteviline težke kamne je izkopal, da bi pripravil prostor svojim njiivicam. Šele po 50 letu se je lahko oženil. Potem se je družina množila, dela je bilo za vse dovolj, za v lonec pa ne vedno. Da so lahko sproti plačevali davke in dolgove, so vsa leta rodili po enega prašiča. Sicer bi jih pregnali, če prav tiči toliko njihovega dela v tej domačiji.

"Težko boš verjela, pa se prav dobro spominjam, čeprav sem star 76 let, da smo le enkrat edinkrat karkoli doma prešičali."

Tudi zdaj jim ne gre bolje, ker so leni sosedje še niso pomagali med seboj in nikakor ni mogel dobiti semenskega krompirja. "Zdaj pa, če bi bil le malo mlajši in bolj pri močeh," pravi, "bi pot to novo oblastjo bolje živeli, kot smo kdaj prej, čeprav je še vojna." Začudila sem se, da je tako pogumen, pa je začel praviti še o sebi.

"Veš, čeprav sem na pol gluh že od otroških let, mi šel strašno rad naprej v šolo. Učitelj me je imel najrajši. Pa ni bilo sredstev. Potem sem veliko bral. Bral sem natančno in pri tem iskal jedro stvari." Zdaj je odšel v hribe in prinesel nekaj naših brošur

ter dejal:

To je prava resnica, kar tukaj piše! Zadnič sem pa dibil "Slovenca" v roke. Trikrat sem ga prebral in trikrat ugotovil, da je dest laži v njem. Zato ima rad tovariše partizane". Tudi druge Slované ima rad. Veliko lepega je bral o njih. Povedal mi je še, da je Nemeč držal že prižgano žveplenko v rokah, da bi mu zasmodil hišo, pa se vseeno ni pustil kupiti.

"Zdaj bo pa kamnu drugače. Le škoda, da bom tako betežen dočakal pravico." Ves nesrečen je bil starček, da nam ni mogel sam nabrati lepih češenj, ki jih je on vzgojil.

Tukaj se zdaj nič več ne zgodi, da bi partizani pred nosom zaprli vrata, kot se je to zgodilo lani. Tudi živila žene radi prodajajo naša vojski, kar imajo odveč. Svabobranci in Nemci doživljajo tudi v teh krajih vedno slabši sprejem, ko; pridejo na ropanje. Marsikatera žena jih je že brez strahu nahrulila.

Tudi v poteptanih Suhokrajincih že raste narodni ponos in samozavest saj so tudi oni spoznali v partizanih nesebične borce za narodovo svobodo in boljše življenje.

Angela Ocepek.

Opomba uredništva: Suha Krajina je najbolj neročviten del slovenske zemlje, od tod tudi ime.

ŠOLSKA VRATA SE BODO SPET ODPRLA.

Slovenskemu narodu je lastna izredna želja po razvoju in po napredku. Zato se ne smemo čuditi, če je bila prva misel, ko so odsli fašisti iz naših krajev, misel na slovenske šole. 25 let so učili naše slovenske otroke fašistični učitelji. Ni jim bilo mar, da bi se naši otroci kaj naučili, nasprotno so misli

li, čim manj bodo znali, tem boljši sužnji bodo. Glavno je, da bodo zmožni nositi vojaško suknjo. Ko je fašistično učiteljstvo odšlo, se je zdelo našim materam žal za vsaki dan, katerega bodo preživeli otroci brez slovenske šole. Veliko željo, ki jih je spremljala dolгих 25 let so hotele uresničiti v par dneh. Na rodno Osvobodilni Svet za Slovensko Primorje je mobiliziral vso slovensko učiteljstvo na Primorskem. Z velikim veseljem se je odzvalo njegovemu vabilu tudi nekaj učiteljstva iz drugih pokrajin Slovenije. Kljub temu je bilo še veliko pomanjkanje učnih moči. Zato so slovenske protifašistične žene izbrale iz svojih vrst tiste, ki so bile najbolj zmožne in v katere so imele vso zaupanje, da se bodo z ljubeznijo in požrtvovalnostjo posvetile našim otrokom, katerim v tej borbi kujemo bodočnost. Bile so te preproste žene, kmečka dekleta, ki so imela po večini samo par rašredov ljudskih šol, vendar se je na poznejših strokovnih sestankih in tečajih videlo, da njihovo znanje ne zaostaja za znanjem tovarišic, ki so obiskovale italijansko učiteljsko šolo. Iz tega se vidi vsa plitkost s katere so vzgajali fašisti učiteljstvo in preko njega mladino.

Z veliko ljubeznijo so se spravile tovarišice na doseganje šolske sobe. Belile so in čistile. Še par slik, rože na okna, rože na mizo in mračna učilnica se je spremenila v prijazno šolsko sobo, kakor da bi hotela s tem prikazati razliko, ki bo med bivšo mračno in novo šolo. V mnogih krajih, kjer so šole požgane, ali kjer jih ni, so si pomagale, kakor so vedle in znale, samo da se je vršil pok. Videla sem šolsko sobico nad hlevom, tesno in nizko, a prijazno urejeno in z rožami. Še bolj pa me je ganila "šolska soba" v nekaj skoro popolnoma požgani vasi. V sobi, v kateri je kuhalo in stanovalo pet številnih družin je bilo

postavljenih par klopi. V popoldanskih urah so šli vsi odrasli na delo, ali pa v kako drugo hišo, da se je lahko vršil pouk. In reči moram, da je ta šola pokazala izredne ^{lepe} uspehe. Naše učiteljstvo, ki stoji sredi naše borbe je postalo otrokom res starejši tovariš, starejša tovarišica. Prikazovalo jim je vso veličino in vso težo naše borbe, prikazalo jim je kaj vse ^{stareši} žrtvujejo za svobodo in zato, da se bo otrokom godilo v življenju boljše, kot se je staršem. Otroci niso hoteli stati ob strani. Pomagati so začeli pri delu in na polju, saj morajo vendar delati namesto bratov, ki so v borbi. Na marsikateri partizanski njivi stavi del učence in učiteljstvo pri skupnem delu. Otroci so nabirali zdravilne čaje za vojsko in bolnice, pomagali so pri raznašanju pošte itd. Vsi pa so se zavodali, da se je treba pridno, pridno učiti, saj je treba nadoknaditi mnogo kaj, česar jim fašistična šola ni dala in da se je treba pripraviti za bodočnost, ki bo njihova. Fašistični učitelji bi čudno gledali če bi videli kakšno razporeženje je vladalo na solah ob sklepu šolskega leta. Otroci so bili žalostni, da zdaj za nekaj časa ne bo pouka in marsikje na željo staršev s poukom sploh niso prekinili.

Kmalu se bodo šolska vrata spet odprla. Začelo se bo drugo šolsko leto, ki bo dalo nam in našim otrokom svobodo. Otroci se bodo z velikanskim veseljem vrnili v svoj drugi dom. Učiteljstvo se bo s še večjim veseljem vrglo na delo. V prakso bo zdaj preneslo to, kar se je naučilo v dveh Pokrajinskih učiteljskih tečajih, ali pa v Okrožnih učiteljskih tečajih. Matere in žene! Pripravimo za novo šolsko leto naše otroke in naše učilnice. Povejmo otrokom, da se imamo naši vojski in ohlasti zahvaliti, da imamo slovenske šole in da nam bo naša vojska kmalu, prav kmalu priložila svobodo, ko se ne bo več treba bati, da bi švabi

ali švabobranci motili naš pouk, požigali naše šole in pobijali ali aretirali naše učiteljstvo. Okolica v kateri živi naša mladina, naj bo svetla in vedra, saj se v njaj vzgajajo vedri in veseli ljudje, ki se ne bodo dali nikoli več vkovati v spone zuženjstva. Skbimo da bo naše učilnice snažne in prijazne urejene.

Slovenske žene in matere! Še na nekaj je treba misliti pred začetkom šolskega leta! Mnogo naših vasi je še brez šol, ogromno naših otrok je še brez pouka. Pomagajte pri ustanavljanju šol! Pripravljajte prostore, predlagajte naše najboljše tovarišice za učiteljce! Naš narod je znan po vsem svetu kot junaški narod, ki si je v najtežjih okoliščinah priboril svobodo. Naj bo znan tudi, kot kulturno prosvetljen narod, ki si je sredi srdite borbe postavil šole in veče črne tečajne, v katerih se vzgaja, da bo znal v svobodi izgraditi svojo domovino in razvijati vse svoje sposobnosti. Slovenske žene tekmuje!

Eva.

TAKO SO TEKMOVALE GORENJSKE PROTIFAŠISTKE.

Žene so teknovale v vsem delu. Povsod si jih videl: pri mobilizaciji, na sestankih, na trosilnih akcijah, pri ^{ne}umornem propagandnem delu, videl si jih kako pripravljajo obleke za naše borce, kako skrbno pošiljajo v bolnice priložne za ranjence, kako agitirajo za AVNOJ - sko posojilo narodne svobode.

Največji uspeh pripada ženam Okraja N v Škofje Loškem okraju, Vse ostale kraje so prekosile. One se ne le udeležujejo v odborih OF, temveč vso organizacijo OF tudi vodijo. In še nekaj! Njihov okraj se razlikuje od ostalih tudi po tem, da je postal najboljši okraj na Gorenjskem. V tem okraju že davno ni več

moškega, ki bi bil sposoben za orožje, a ni šel v voj-
sko. Mobilizacija je tudi izvedena do kraja, žene so
nadomestile moške v odborih OF, v Gospodarski komisi-
ji, v delu na polju, prav povsod. Organizirale so obde-
lavo zemlje s skupno pomočjo in tako nadomestile mo-
ške sile, ne da bi pri tem trpelo gospodarstvo. V nji-
hovem okraju za beloplavogarde ni več kotička in ce-
lo oni zaslepljeni, ki so se podali v bele postojan-
ke se sedaj vračajo domov. Okrajni odbor OF, ki ga
vodijo žene je organiziral tudi šolski pouk in otro-
ci tega okraja že hodijo v novo slovensko šolo.

Žene okraja N. so s svojim delom pokazale, kako
zna žena nadomestiti moškega tudi v političnem delu
in najtežjih poljskih delih ter enkrat za vselej ra-
zbile napačno mišljenje nekaterih, ki mislijo, da se
popolna mobilizacija ne more izvesti, ker bi po nji-
hoem mnenju trpela zaledna organizacija. V okrajih,
kjer prevladuje tako mišljenje, razumljivo ne more -
priti do izraza ženske sposobnosti in na vaznejše -
mobilizacija stoji na mrtvi točki. Ti okraji pač ne
bodo mogli tekrovati s pravkar opisanim okrajem N.,
dokler ne bodo našli pravega odgovora na vprašanje
: kdo naj nadomesti mobilizirane moške?

Okrožni odbor SPŽZ Kamnik dobro razume potrebe
naših tovarišic borke. Zato se je v tekmovanju zavzel
da posveti vso skrb tovarišicam v vojski. Vsem tova-
rišicam Šlandrove brigade je preskrbež perilo. Poleg
tega pa so tovarišice iz Kamniškega okružja poslale
vojski preko 200 toaletnih vrečic z milom, zobnimi
sčetkami in pasto, z glavniki, brisačami in podobnim.
V delu za tovarišice borke se je še prav posebno
izkazala po svoji inicijativnosti in iznajdljivosti
tovarišica Zdenka, članica OO SPŽZ in OO Kamnik.

Za porast svojih vrst so napravile največ tova-
rišice iz okrožja Jesenice. V času tekmovanja so se

mo v odbore SPŽZ pritegnilo preko 600 žena, ki deluje v strogo ilegalnih prilikah, med tem ko je v vso delo predvsem v delo za našo vojsko zajeto še več žena.

Naši so mobilizirali v Jeseniškem okraju. Mnogo žene so jih presenetile s svojim zadržanjem. V neki hiši se je mož leno obotavljal in mrmral. Toda žena ga je opozorila naj bo bolj uren, "kajti tovarišem se muči". Očividno ni bila zadovoljna z možjevo neodločno stjo. Predno je odšel, je hotela iz nahrbtnika vzeti nekaj perila, ker se mu je zdelo škoda preveč nositi s seboj. Žena pa ga je prestregla in ga z resnim glasom opozorila na njegove bodoče tovariše stare borce, ki bodo morda njegovo odvisno perilo potrebovali. Naši partizani so drug za drugim spoštljivo ponavljali: "to je prava žena".

Prav na robu nemške postojanke v okrožju Škofja Loka sta dve ženi srečali dva kaj čudna popotnika z orožjem. Njuno nerodno obnošanje in povpraševanje po nemški postojanki je kazalo, da nista domaćina in da nekja ni v redu. Kaj, če nista to dezerterja! Brž se do mislita naši ženi. Povabita ju v hišo in jima hitita pripravljati palačinke. Dobro zamišljena pretveza jima je dala toliko časa, da sta obvestili o zadevi naj bližjega obveščevalca. Zadeli sta! Tujca sta bila dezerterja iz brigade. Kmalu sta povešenih glav copljala - pred obveščevalcem, toda ne v smeri njune prejšnje poti, temveč nazaj v brigado pred vojaško sodišče.

Teknovanje je bilo polno najrazličnejših primerov, ki kažejo, kako se je naša žena v borbi in trpljenju prekalila v ponosno, samozavestno in borbena žena. Ti primeri so obenem tudi vzgled onim ženam, ki še ni so doumele svoje vloge v današnjem dogajanju, aktivni - ston pa se spodbuda za še bolj vztrajno in vsestransko politično vzgojo žena.

Iz dopisa tov. Bogdana Osolnika.

SLOVENSKA BENEČIJA SE PREBUJA.

Benečija je tisti del slovenske zemlje, ki je najbolj okusil tujcev jatem. V Benečiji kraljuje 1000 m. visoki očak Matajur. Z enim očesom gleda na visoke tolminske planine, na visoki Krn in na Gregorčičevo Vrano, z drugim pa zre v nepregledno Furlansko nižino. Okrog sebe vidi Matajur prijazno beneške vasi, ki so razstresene po gričih. Polj vidi le malo, pač pa senčne kostanjeve gozdove in precej strme senežeti. Ponekod so tudi murvini nasadi, katere rabijo za rejo sviloprejk, katerim pravijo tu "kavalirji". Kostanji so glavni beneški pridelok. Zamenjavajo jih za furlansko žito, za tolminski sir in za briška vina.

Beneško revščino so znali okupatorji dobro izrabiti. Od leta 1866., ko je prišla Benečija pod Italijo, je dala slažkinje za italijanska mesta, delavce in delavke za italijanske tovarne. Predvsem so znali izrabljati Benečijo fašisti. Lahko vernemu ljudstvu so obljubljali ceste, izboljšanje gospodarskih razmer, znižanje davkov, šole itd. Zato so pa zahtevali od Benečanov, da so oblekli vojaške, fašistične in karabinske suknje, Na stotine jih je padlo za fašistični imperializem na svetovnih bojiščih, doma pa so še vedno ostali brez cest, brez kruha, vsako jajce, koš in tele so morali prodati, da so plačali davke. Posebno je zadelo Beneške Slovence, ki so jim leta 1930 prepovedali slovenske, pridige, slovensko cerkveno petje in poučevanje verouka v slovenščini. Po vseh so pripovedovali, da so takrat vsi jokali. Največ pa so fašisti grešili nad Benečijo, ko so jeseni leta 1943 vtihotapili med njihove partizane domobrance in fašiste, ki so imeli nalogo z ropanjem in surevim vedenjem onemogočiti partizansko gibanje med Beneškimi Slovenci. Naši so to nakano kmalu razkrinkali, vendar je ostalo med domačini, ki so bili že toli

kolkrat razočarani, nezaupanje do partizanov. V zadnjih mesecih se je to nezaupanje poleglo. Kot da so se Beneškim Slovencem odprlo oči. Povsod zahtevajo, da pridejo naši partizani, naši aktivisti. Z velikanskim navdušenjem je bila sprejeta korpusova igralska skupina, ki je priredila po vaseh niz mitingov. Povsod so tudi nas ljudje prijazno pozdravili "Zdravo tovarišice", ali "Smrt fašizmu". Nikjer se nam ni zgodilo več tako kot neki tovarišici, ki je pred meseci prodirala v Benečijo. Šla je mimo moža in ga pozdravila "Smrt fašizmu"! Možak, ki pozdrava ni poznal in ni razumel ji je prijazno odgovoril "En te be!" to je "In tebe!"

Pred kratkim je dobila Benečija svojo prvo domačo partizansko četo. Tovariš Jožko, ki je zbral prostovoljce za to četo, je z velikim ponosom zagotavljal, da ne bo mesec dni, ko bo imela Benečija svoje brigado sestavljeno iz samih domačinov. Pred kratkim je bil miting, katerega je priredil Briško Beneški odbor in domača četa. Na tem mitingu so prvič nastopile tudi domače tovarišice z recitacijami, pevsko točko in igrico "Skrivač". Za Benečijo je bil to velik doživljaj, saj doslej beneške žene niso bile vajene drugega kot garati. Tiste, ki so služile po italijanskih mestih, kakor one, ki so ostale doma so bile sužnje dela. Nikjer nisem videla, da bi žene toliko in tako težko garale kot v Benečiji. Žena je morala biti doma, morala delati na polju in nositi seno s strmih sencžeti. Ni poznala nobenega razvedrila razen nedeljske poti v cerkev. Zdaj pa so tovarišice prvič javno nastopile. Lica so jim gorela ko so stopile na pozornico, vendar, so se zelo dobro odrezale, če tudi so govorile z beneškim naglasom. Imele smo dva širila ženska sestanka, katerih so se udeležile tovarišice iz raznih vasi. V zelo živahni debati so izrazile

izrazile svoje težnje Beneške žene se zavešajo, da morajo same sebi in vsej Benečiji priboriti boljše bodočnost, zato so pripravljene, da bodo pridno sodelovale v naši borbi, pred vsem pa, da bodo vplivale na moške, da bodo šli kot prostovoljci v našo vojsko.

Težka borba za svobodo, ki je zajela ves slovenski narod je pognala korenine tudi v Benečiji. Vsa Benečija je edina v sovražstvu do okupatorja in švabobrancev. Nič več se ne boje izdajstva, ko pojo po vaseh in gričih, da odmeva daleč na okrog naša pesem "Nabrusimo kose", ki se jim je od vseh najbolj priljubila.

OBVESTILO RDEČEGA KRIŽA SLOVENIJE

Naš nov ustanovljeni Rdeči križ Slovenije/RKS/ vrši poleg drugih važnih nalog, tudi posredovanje pismenske pošte med svojci in vojnimi ujetniki, in interniranci itd., ki se nahajajo v sovražnih ali nevtralnih državah in naravno tudi med svojci in pripadniki naše vojske, ki se nahajajo v zavežniških državah. Ta pisma se oddajajo pri krajevnih edinicah RKS odprta, napisana morajo biti s črnilom, in naj vsebujejo le kratek obvestila družinskega značaja. Krajevne edince odpošljejo pisma v večji kuverti ali zavojčku neposredno na Glavni odbor RKS 6 - 26.

Poizvedovalni odsek je isto tako že začel poslovati, za enkrat pa vrši poizvedbe o pogrēšencih le na ozemlju Slovenije in Jugoslavije. Poizvedovalni list se dobi pri krajevnih edinicah RKS in naj bo čitljivo izpolnjena v dveh izvodih ter istim potom kakor pisma poslana Glavnemu odboru RKS.

Čim bo dana možnost poizvedb o pogrēšencih tudi v inozemstvu, bomo našo javnost takoj obvestili.

Glavni odbor RKS.

NAŠI ČERDCI SO ODPOTOVALI V ITALIJO

V teku dveh mesecev je odpotovalo iz Jugoslavije v Italijo 775 otrok. Avioni so odpeljali v okrevališča otroke onih, ki so jim starše pobili ustaši in Nemci, ki so jim starši pomrli od tifusa, ki se borev vrstah NOV, ki so pomrli v nemških taboriščih. Otroški domovi po vsej Jugoslaviji so bili prepolni takih malčkov, ki so v nanjnežnejši dobi spoznali, kaj je gorje. Danes se v dobro u-rjenih zavetiščih vesele sonca in svobode, vesele se svojih novih oblek, ob dobro pogrnjenih mizah se popravlja njihovo zrahljano zdravje. Brezskrbno pričakujejo na novih igriščih in šolah vrnitve v osvobojeno domovino.

MLADINSKI DOM

Pravkar je bil ustanovljen Mladinski dom za tiste otroke, ki so brez staršev in sorodnikov? Ta dom stoji na lepem kraju, kjer je prostora za najmanj 200 otrok do 15 leta. V Mladinskem domu bo samostojna ljudska šola in otroški vrtec. Taki domovi se grade tudi po drugih krajih Jugoslavije, da se bodo vanje za tekli vsi otroci, ki so jim okupatorji in ustaši pobili starše in so doslej brez hrane in strehe tavalili okoli.

Posljuje že tudi Posredovalnica za delo in zaposlitev za vso Slovenijo. Ta pošilja ljudi na delo v kraje, kjer delovne sile prmanjkuje. Tako tudi pre skrbi mnogim potrebnim zaslužek. Ker so potrebe tako velike, je bila ustanovljena tudi podražniiva, ki dela blizu slavonsko-hrvaške meje.

DOMOVI ZA ONEMOGLE STARCE

Odsek za socialno skrbstvo pri Predsedstvu SNCE je pričel ustanavljati prepotrebne domove za onemo-

gle stare ljudi. Sedaj delajo že trije taki domovi, v katerih živi preko 300 ljudi, ki zaradi starosti ali česar drugega ne morejo delati. Ko bo le mogoče bo odsek te domove povečal, tako da bodo lahko v njih do bili streho vsi, ki so jo potrebni.

IZ NAŠIH SLOVENSКИH MEST

Trst.

13.7. je blagoslavljal tržarški škof žrtve bombnega napada. Na pokopališču je bilo več tisoč ljudi. Kar naenkrat so začeli klicati: "Smrt okupatorju, hočemo mir. Ne vidite, da nas bodo vse pobili! Možje, Tržačani kaj še čakate? Zganite se!" Drugi dan je val o gorčenja še haval. Zjutraj so začeli pokopavati mrlice. Zaradi velike vročine je bil smrad neznosen. Ne kateri so ponujali velike vsote, da bi njihove mrlice prej pokopali. Ljudje, ki so to videli, so se zgražali nad vodstvom, kričeč: "Kaj tuji tukaj se bo začela črna borza? Tiste, za katere dobite denar prej pokopate, reveži pa morajo čakati. Pa pišete, da so v Rusiji barbari! Vi ste barbari!" Stražniki, ki so stali ob strani so skomigali z rameni se pritoževali na slabo organizacijo in dajali ljudem prav. Nemški vojak je pristopil k ženi, ki je jokala ob rakvi svojcev in jo je hotel tolažiti. Odpodila ga je rekoč: "Zgubi de podlež! Vi ste krivi našega gorja!"

G o r i c a

Švabobranci so priredili veselico z izbranim sporodom. Ljudem pa ni delalo skomin. Dvoraba ni bila polna, čeprav so na to prireditelje povabili švabobranci iz Trsta, Ljubljane, Logatca, Postojne itd., ker so se bali, da bi bila sicer dvorana prazna. Naše inteligence pa ni bilo, razen tistih par, ki so bili prisiljeni. Gospod Fajfar je imel zelo lep govor v strogo nacio

nalnem duhu in udrihal čez vse kar ni slovenskega in še posebej domobranskega. Kar na enkrat je pa spremenil smer in orisal poslušalcem tiste srečne dni, ko bodo domobranci ramo ob ramo z nemško vojsko za-vojevali zmago nad Evropo.

Kakor drugod, se je tudi v Gorici nemška mobilizacija dobro iztekla -- ampak za partizane ne za Nemce.

Ljubljana

Domobranci so sklicali v mestu protikomunistično zborovanje. Njihov "uspeh" je bil ta, da je naša berberna Ljubljana jasno pokazala, da jih ne mara. Da bi napolnili Kongresni trg so uvedli izdajalci kontrolne listke, katere je moral vsak pri zborovanju oddati. Vsak je vedel, kaj ga čaka, če ne odda kontrolnega listka. Toda znali so si pomagati. Oddali so listek in v masah izginili. Nekaterim ni bilo mogoče uiti. Poslušati so morali govore, ki so ostali brez odziva le kakih sto pšačanih kričačev okrog tribune se je oglašalo. Po govoru "slovenskega voditelja Rupnika" so začeli odhajati še tisti, katerim se doslej ni posrečilo, kljub temu, da še zdavnaj ni bilo konca sporeča. Dr. Puš je moral po mikrofonu pozivati ljudi, da naj vstrajajo do konca. Odhajajoči se na ta glas vpijočega v puščavi niti ozrli niso. Sli so domov z zavestjo, da so bili priča kričečega poraza ljubljanskih švabobrancev.

Maribor

Žene in dekleta pridno delajo za partizane. Ne strasio se ne zaporov, ne močenja. Dvakrat so že zborovale v osrčju tega mesta, v katerem kar mrgoli špijonov in gestapovcev. Zborovanje je trajalo vso noč. Posebno požrtvovalne so pri nabiranju prispevkov za žrtve nemškega terorja. Na desttisoč RM/nemški denar

1 RM je 5 lir/svo nabrale in porazdelile med tiste obubaženi družine, ki so jim nemci postrelili očeta ali mater ali oba dva, ali ju pa internirali oziroma zaprli. Tudi v zapore in internacijo pošiljajo zavoje z živili. Časopise OF raznašajo skoro same žene. Časopis je roma iz Maribora skozi vasi ob Dravi do Ptuja in dalje do Pragerskega in preko Slovenske Bistrice zopet nazaj v Maribor in še vedno je tako ohranjeno, da ga je mogoče brati. Kdor odbaja iz Maribora v partizane mu zvezo poskrbe žene. Kadar je treba partizane in aktiviste prenočiti, poiščejo stanovanje žene. Naravnost neverjetno je zaupanje v poštenost vseh Slovencev v Mariboru. Neka žena je morala preskrbeti stanovanje. Napotila se je k slovenski družini, ki je sicer ni prav nič poznala, kakor tudi oni niso poznali nje. Stopila je do njih in jim preprosto rekla: "Ali bi vzeli nocoj naše ljudi na stanovanje?" S tem je bilo vse dogovorjeno in urejeno.

NAŠI DOPISI

Pismo iz goriškega zapora.

Ljuba tovarišica!

Nimava besedi, s katerimi bi se ti zahvalile za vse, kar si nam poslala. Do srca naju je ganila tvoja dobrotà. Bog naj ti vse stotero povrne. Oh kako hudo je ločiti se od doma od vseh dragih in od dela za narod. Da draga, trpiva a nič za to, saj veva zakaj trpiva! Saj mora biti vsaka zavedna Slovenka pripravljena žrtvovati vse, tudi šviže življenje za svoj narod. Upajmo, da se bomo kmalu spet vidile in sicer takrat, ko bo že naš slovenski prost, ko bomo že svo bodni. Pozdravi vse tovariše in tovarišice, tebe pa še posebej pozdravljata in poljubljata

Zorka in Karlina.

PISMO ŽENI!

V tišini gozda vetru prisluškujem,
pozdrav za te mu vroč izročam.
In z zvezdami zvečer se pomenjkujem
o bližnji sreči misli jim izročam.

Ko ti prisijejo skoz našo okno
naj povedo ti o vseh mojih potih
premeril marsikatero stezo sem samotno
križaril po dolinah in po mračnih kotih.

Od kar več nismo skupaj, morda pozabila
si na besede, ki sem jih govoril.
In hčerka nisi morda sporočila
kot ob slovesu sem te opozril.

Če morda tu me zakopali bodo,
spolnile vendar bodo se vse želje
šel sem se borit za nas vseh svobodo,
za vas, za vse otroke naše zemlje.

Če pa se vrnem bom srečni skupaj.
Živeli bomo v hiši tej ponosni
zgrajeni iz žrtev tistih, ki so padli tukaj,
in poslušali zmage spev znanosni.

Jošt.

GOSPODINJE IN MATERE V TEKMOVANJU.

Danes se nahajamo vsi v dobi tekmovanja. Torej tudi me gospodinje in matere ne bomo izostale. Marsi katera se bo vprašala: S čim bomo tekmovali? Pomisli mo, da je danes nad polovico gospodarstev v ženskih rokah, torej je v velikem delu odvisno od nas tudi splošno gospodarstvo. Pokažimo narodu in našim možem da nismo samo enakopravne, ampak tudi enakovredne, torej pridne in razumne.

Smo bomo, da ne bodo, naše kmetije prav nič zaostale za tistimi, ki jih vodijo in obdelujejo mo-
žje. Obdelati in pridelati moramo prav toliko kot oni.
Tako bomo lahko z veseljem in ponosom zajemale od la-
stnih pridelkov in pomagale naši vojski.

Tudi "posojilo svobode" smo dale in še bomo dale
prav kot gospodarji. Saj ne kadimo in ne pijemo, torej
prihranimo. Prihranke bo pa vsaka dobra gospodinja ra-
ložila na obresti. Tako bomo prinesle zasluge domu in
domovini ob enem pa pokazale svojo energijo, s katero
izpolnjujemo svojo dolžnost. Mo pa ne bomo prenehale
s tekmovanjem, ko se zaključi ta doba. Saj smo gospe-
dinje, žene in matere. Torej tudi na deco ne bomo pozab-
ile. Skrbno bomo vzgajale mladino, da zgradimo in na-
ših sinov krepostne može in iz naših hčera plemenit-
te žene, kakršnih narod potrebuje.

Vipavska žena.

ZAHVALA TOVARIŠICAM

Glavni sanitetni E K O N O M A T

Položaj, 20.7.44.

Okrožnemu odboru SPŽZ Brkini

Potrjujemo prejem sledečega materijala, oziroma blaga
za naše bolnice:

Prepečenca.....	380 kg
riža.....	120 "
sladkorja.....	40 "
makaronov.....	80 "
raznih drobnarij, marmelade, piškotov, mila.....	310 "

Za vsa ta darila se vam v imenu ranjenih tova-
rišev najtopleje zahvaljujemo.

Smrt fašizmu - svobodo narodu!

Političkomisar:

Cvetko

Šef GSE - major:

Ivanov

The text in this section is mirrored and largely illegible due to bleed-through from the reverse side of the page. It appears to contain several lines of a letter or document.

The text in this section is mirrored and illegible, likely representing a header or title of the document.

The text in this section is mirrored and illegible, likely representing the beginning of the main body of text.

The text in this section is mirrored and illegible, likely representing the concluding part of the document or a list of items.

